

Nepodpisani so dopisi ne tiskaju.
Papirisana se pisma tiskaju po 5
čv. svaki redak. Oglaši od 8 redak
više 6 red.; ili u službu opštovanja
za pogodbu sa upravom. Novci se
šljiju poštarskom naputnicom (as-
segno poštarskom) na administraciju
„Naša Sloga“. Ime, prosimte i naj,
ilišu poštu valje točno označiti.

Komu list nedodaje na vremenu,
tako se javi odgovarjuću u otvo-
renu pismu, sa koje se ne plaće
poštarno, ako se izvana napiše:
„Reklamacija“.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rastu male stvari, a nasloga sve pokvarit“. Nar. Pos.

Istarski sabor god. 1892.

(III. zasedanje).

III. a b o r s k a s j e d n i c a o d 12/3

Prisutni: predsjednik dr. M. Oam-
pitelli sa 23 zastupnika; vladin za-
stupnik vitez Elus chegg; (galerija dobro
posjećena). Predsjednik otvorio sjednicu u
10 sati u jutro, te posuze tajniku Ver-
gottini, da prođita zapisnik prvo sjed-
nice. Pošto bijaše zapisnici prodani, za-
dobi reč dr. Volaric, te reč:

„Repetita juvant“, pa i ja moram
opetovati ono isto “ek netom pročitanom za-
pisniku, što sam i prešao godinu prigo-
vorio, akoprom znade, da to za sada
neće haštit i akoprom, audec po nastav-
ljenom zapisniku i po dosadanju postupku
vedine, nakanji se ni ovaj put obzir uzeti
na najpravdajnije naši zahtjeve. Zamolio
sam za reč znajući unapred, da će stojet
u izvještaju zabora onaj stereotipan:
„parla il suo“, al tim da se barem
upozoriti čitatelje, da se još neće do-
godilo, što nije bio vršećeno u zapisniku,
i viši krugovi moguće razabrati, da i ma-
njina nije mučila kod otvorenja zabora i
odazvala se pozivu presvjetloga g. pred-
sjednika. Gospodol i dok se nebudo provra-
djala posvemašnja ravnnopravnost između
Talijana i nas u ovoj pokrajini, dosta ne
bude mira i nemože biti govor o našem
sporazumjenju. Na prvoj sjednici bilo nas
samo deset zastupnika, pa hvala Bugu imam
dosta dobr i jak glas, da bi bio mogao
nadvikati ostalu devotoriju, kad bi bili oni
iz svega grla zavrnkili svoj: „e vivi!“. Gospoda se sjeđaju, da se je moj „živio!“, kojim sam da oduška iškrenoj našoj pri-
vrženosti prama prejasnom vladarom, dosta
dobre i jasno razabro i duši ga sv. duh. Stoga zahtjevam, da se zapisnik popravi
u njem izstakne, da se na poziv presvjet-
loga g. predsjednika većina odazvala sa
e vivi, a manjina sa živio na premi-
lostivog načega cesara i kralja. Povrh
toga zahtjevam, da se unapred zapisnici
sjednicat sastave i pročitaju u zaboru ta-
kodjer u našem jeziku i uvrste u steno-
grafiski izvještaj takodjer naši govor.

Predsjednik opominjao je govorika, da
samo izjav, jeda li odobrava zapisnik ili
ne i da označi, u čem da se popravi.

Dr. Volaric odgovara: to sam i uđinio

i stvar obrazlažem, da nastavi: nadalje
zahtjevam, da se u zapisniku izstakne, da

je g. c. kr. vladin povjerenik pozdravio

zabor najprije u talijanskem, a onda da

je isto opetovo u i hrvatskom jeziku, to da

se u stenografski izvještaj uvrsti reč po

reč ono, što je isti izustio u hrvatskom

jeziku. To se može lako polučiti a tiskar,

bio i Talijan, mogao bi lako i hrvatski

tiskat reči g. c. kr. vladinog povjerenika,

da mu joj ovaj sam napiše. Vlada bi mo-
gala taj pokazati svoj moć i ugled, te
zahtjevati, da se postavi u njojini nazori.

Mi se naše strane uzimaju samo da znanje,

što je vladin povjerenik pronašao pozdra-
viti nas našim jezikom, ali se tim nezadovoljavamo, već zahtjevamo, da vlada pro-
vode u ovaj pokrajini u svemu posvemašnu

ravnnopravnost sa Talijanom. Ovom prigodom

moram takodjer izraziti naše podporu no-
govanju, što vladu zastupa i kod ovoga

zasedanja čovjek, u koga mi nemožemo imati

i neimamo povjerenje, i od koga se ne

nadam, da će vladu savjastno, nepristrano

i potanko obavijestiti svemu, što i kako

se ovdje događa. Mi nemožemo gojiti po-
vjerenje prama g. c. kr. vladinu povjereni-
ku ni kao Hrvati i Sloveni Istra, pa
niti kao dobri Austrijanci. Ne kao Hrvati i
Sloveni, jer ako promotrimo njegovo

službovanju od vremena, kad je bio u

Sinju i Dalmaciji, sve do dana danaknjega,

taj nam se predstavlja kao čovjek odlično

politički i boži i našim protivnoj struci,

koji je ujek radio na zator naše narod-

nosti i našeg jezika u prilog talijanskog

stranki; no kao Austrijanci, jer, kako mogu

posvjeđoditi sa dvomi o. kr. činovnicu,
prištovao je veselicu i pomagao pjevati
u javnih sastancih onu protudinastičku i
protuaustrijsku himnu sa običnim ritorne-
jem. Va fuori d'Italia, va fuori
o stranor.

Naprijed bi nas mogao naučiti sam o. kr. vladin povjerenik.

(Taj nastalo buka i vika na strane
vedine, predsjednik opominje govorika, da
u koliko je mogao opaziti, nedrži se pred-
meta, te da će mu oduzet reč i da si pri-
države pravo pozvati ga na red, kad se
osvjeđodi o onom, što je govorio).

Governik uvjerava predsjednika, da
govori o predmetu, to nastavi: dakle svr-
avam i u kratko zahtjevam, prvo: da
se u zapisniku uz „e vivi“ uvrsti i
„živio“; drugo, da se zapisnik unaprijed
sastave i pročitaju takodjer i u hrvatskom
jeziku, to naši govor uvrste u stenogra-
fički izvještaj; treće, da se zaoblješi, da
je o. kr. vladin povjerenik pozdravio zabor
talijanskog i hrvatskog jeziku, to da se reči,
koje je izvestio takodjer u hrvatskom
jeziku, uvrste doslovce u stenogra-
fički izvještaj zabora.

Tedajom ovoga izpravka povlađivala
je manjina desete svomu drugu, dođim ga
je predsjednik dva puta prekinuo izjavlja-
jući, kako mu se dini, da govornik nekani
samo izpravili zapisnik, već da upliće stvari,
koje smo naredili. Governik mu odvraća
— dakako uviđ hrvatski — da mora
navesti nokojo činjenice za podkrepu svoga
popravka. Kod druge opomene razvila se
živaha razprava između govornika i pred-
sjednika, koji je dobio talijanske reči
„Va fuori d'Italia“, te se zagrozio
govorniku, da će mu oduzet reč i napokon
izjavio, da će mu podiglići u buduće ukor,
bude li se govornik i nadalje tako ponašao.
Većina je dovelikula predsjedniku, da oduzme
reč govorniku, a na koncu je predsjedniku
živahno odobravala.

Iza toga dugne se vladin zastupnik
vitez Elus chegg, to izjavи, da pristaje
na izpravku vladina zastupnika o izpravku
zastupnika Volaricu, da jo ovdje službeni
jezik talijanski i da on neće nikada tutjeg
izraza upotribiti u zapisniku.

Tajnik Vrgottini, odgovarajući
na opaku vladinsku zastupnika o izpravku
zastupnika Volaricu, da jo ovdje službeni
jezik talijanski i da on neće nikada tutjeg
izraza upotribiti u zapisniku.

Predsjednik odgovara tajniku, da vladin
zastupnik nije prigovorio netom

pročitanom zapisniku, pak ga pozove, da

pročita zapisnik II. zabora sjeđnice,

koj bi pročitan i odobren bez prigovora.

Zatim se prešlo na dnevni red.

Predsjednik prihvaje, da su se kon-
stituirali saborski odbori kako aliđi: finan-
cijski odbor: predsjednik dr. A moro s.,

izvještajni dr. Vrgottini; školski odbor:

predsjednik De francesco s., iz-
vještajni dr. T am a r o; političko-pravni i

gospodarski odbor: predsjednik dr. C o-

stantin i, izvještajni Doblanovic.

Predsjednik prihvaje:

1. da se u izpravku prosy, gospoda
bliskupi Feretić i Flapp, da nemogu

prihvjetovati ajudicam radi svojih posala;

2. zastupnik Stanger, da jo zamolio

dopuset da konca ovoga čodna, nu radi

slaboga vremena nije valjda mogao doći

do mali, da mu netreba pitati zabor za

daljnju dozvolu istomu zastupniku;

3. roditelji dјaka obrtničke škole u

Trstu Mamolo može pomoći za sin;

4. roditelji dјaka Dolise iz Izole može

pomoći za sin, koji polazi obrtnu školu u

Trstu;

5. dјački načelni u Boču moli za podporu;

6. učitelj Scarpa moli za podporu

za svega sin dјaka u Roveretu.

Ovi predmeti izrađuti će se financijal-
nom odboru.

7. Tribusson, muž i žena, mole za po-
višenje mirovine;

8. Tribusson, umirovljeni učitelj, moli
za povišenje mirovine;

Ove dvojmelbe izrađuti će se školskomu
odboru;

9. Občina Izola moli, da se odje-
oci opština podobčina Korte.

10. občine otoka Krka moli, da se
kod njih blažije upravlja zakon o siedni-
šnjem;

11. občini Lisea i Škalnico moli,
da se ih odjeopi od Kaseta i pridruži k
občini Jelšane.

Ova molbe idu političko-gospodarskomu

odboru;

12. Izvještće o djelovanju zemaljskoga
poljudjeljaka vjeća, da se nalazi tisku;

13. izvještće o željenskoj Trat-Poreč,
da se takodjer tiskat, a kad bude dogotov-
ljeno, izrađuti će se političko-pravnomu
odboru.

Na to se prijava za reč zastupnik
Laginja te reče, da je pitanje o željens-
ici neizmjerno važno za čitavu pokrajinu,
te pravedno bilo, da i manjina bude
zastupana u dotičnomu odboru; pa kad je
vedina već učinila tu pogrešku, da je na-
poslo odbile od svih saborskih odbora,
predlaže, da se izaberu posebni odbori za
željensku, u kojem bi manjina — promda
zavojnici — učestvovala, a na pod-
jednojima moći podpotri;

15. zemaljski sud u Trstu moli zabor,
da dozvoli, da se uslijed privata tužbe
župnika Mizzana u Krini može nastaviti
kazneni postupak proti zastupniku Mandiću.
Predsjednik predlaže, da se izrađu i
da se izaberu posebni odbori za
željensku i učestvovali u odboru, a
ne bira za ovu stvar imunitetni odbor.
Prima se.

Vladin zast. vitez Elus chegg odgovara
na interpelaciju zastupnika Flega i drugova,
podnesenu dne 12. novembra 1890. u pi-
tanju paša i siednje dva za gorivo iz ob-
činskih šuma u občini Buzet. On reče u glav-
nom da je uzdržanje šuma na Krasu stvar
občinog interesa, jer ono djeluje na pod-
noblje; njihovo uništenje oduzelo bi Krasu
i njihovo uništenje oduzelo bi Krasu i
njegovoj stranki.

Tajnik Vrgottini, odgovara na
izpravku vladina zastupnika o izpravku
zastupnika Volaricu, da jo ovdje službeni
jezik talijanski i da on neće nikada tutjeg
izraza upotribiti u zapisniku.

Po narodbi 27. jula 1888 Br. 187
D. Z. L. da uprava občinskih i zadružnih

šuma može biti dana kotarskim šumskim
tehnikom, koji imaju i osnovu sastavljanja,
ali te samo ako jim predloži vremena od

druge njihove službe, i to samo pod uvjetom
sakupljanja litarške prihode za održavanje
i nadzor i čuvanje šuma, a postavljeno troškom
pokrajini i drugim zadržanjima, bude neodviđano
od vlastnika šuma.

Uredjenjem takovog nadzora, da se
bavi zakonska osnova predočena zaboru

god. 1887, koje rasprava je odgodjena,
dokle saborske onkotske komisije dovrši

avioje djelovanje.

Samo onda, kad se pitanje o nadzoru
i čuvanju šuma rješi, moći će se odgovoriti
na to, da li će u koliko država trošiti za
sastav gospodarskih osnova, jer da lugari,
odvjetnici od občine i obično slabo plaćeni,
nonadziraju dobro šume.

Oblasti da će u unapred kao i da sada
(I) uzimati u obzir pravodno zahtjevo
naroda, ali da se nemožo sve i svagda us-
ljetati, jer da narod preveć pita.

Djelitvu šume, da se dozvoli od slu-
žaja do služaja, gdje jo tomu prilika proma-

Izlaži svakog četvrtka na celom
arku.

Dopisi se nevaraču ako se i
notiskaju.

Nobilijovanje listova se neprimaju.
Predplatna s poštarskom stojni 5
for., za soljak 2 for. na godinu.
Kaznjenjeno for. 2/4; i 1 za polgo-
dino. Izvan carevacu više poštarska.

Na malo jedan broj 6 novi.

Uredništvo i administracija nalaz-
so u Via Farineti br. 1.

čim o tomu progovore, da obrane našu povijesticu ili na žurju izvezu koju historičku činjenicu, na kojoj mi vajkada temeljno pravo, da nam je slobodno glagolati u pokrajini, dokim se pušta talijanskim ili u oblicu nam privatnim glasilom, da napadaju na našu narodnu povlasticu, da grde glagoljicom i da se blatom nabacuju na sve, što jo nam sveto, milo i drago.

Prije svega moramo izaknuti, da se ovdje ne radi o tom, da se uvede koji novi običaj u ovu pokrajinu već jedino s staroj ili od vjeku zakonito postojaoj povlastici, danjo našim crkvam: rabiti glagoljicu službi božjeg, jer i mi spadamo na one: "gentes Illyricae, quae longe lateque per Europam diffusae sunt", za koje je dao tiskati Inocenc IV. "Breviarium Illyricum" i jer i mi, naše crkve, naša mjestra naša pokrajina ubrajaju se u one: "ubi haecenus praefato idiomatu (slavoniam) celebratum fuit, za kojo je Urban VIII. pečatnicom 26. travnja 1631. "Ecclesia Catholica" priskrbio novi "Missale idiomate slavonica". Već godine 1252. obratili se Benediktinci monastiri sv. Nikole u Omislju na Inocenca IV. prozvana "ureson kanonista i otcevem prava", da se oni već latinskom pismom nemogu učiti, da su oni Sloveni i imaju svoje slovensko pismo, te gume neka im dopusti jozikom slovenskim a rimskim obredom službu božiju ovršivati, kako su to prije i oni i njihovi oci radili, pa njima to papa dopusti, kao što je to godine 1248. senjskomu biskupu dopustio a kasnije krčkomu biskupu, kada je i on s dušouenira iskoko dozvolu (Theiner Mon. Sl. merid. pag. 70).

U obeo slovenski crveni jezik i bogoslužje glagoljsko od 12. do 16. vjeća razširilo se jo po svuda kod Hrvata, zapadne crkve i cvalo je, kako nad narodiči historički podatci uču, po citovu današnjom Istri. Povrh glagoljice Cetinjanu od početka XI. stoljeća imamo da starih rukopisnih misala i brevijsama koži one u Vrbniku od XIV. u XV. stoljeća; Misal kneza Novaka od god. 1368. nabavljen god. 1405. za crkvu Sv. Jelene i sv. Petra u Nugli; Soltar Petra Frasici u Lindaru od god. 1463.; povijest spominjuje Evangelistar glagoljski, na koga su prisizali francijski kraljevi u Rimu prvi u Bresticima g. 1493. tiskani misal glagoljski crkve Rimanske, a od kasnije tiskanih imena ih više i nespominjavaju krčku biskupiju, gdje se jo danas glagolja, u Karkavcu, u Taru (Tore) itd. Vidi: "Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild — Küstenland und Dalmatien str. 284."

U to doba kod nas bila je takodjer glagoljica jedino sredstvo pismenoga občenja i jedini oblik književnoga života, te sve što nije spadalo na crkovnu porabu, to se ipak glagoljskim pismom a hrvatskim živućim jezikom pisalo, tako povrh kršćenja, vjenčanja i umiranja, takodjer zaklade, ustanove, pogodbe i oporuke. Najbolji je točni dokaz "Razvod istarski" od godine 1257. sačuvan u prepisu od god. 1546. o djeljenju nekajih občina grofa pazinskega, oglajskega patrijarhe i bnečkega republike, koji se poziruje na 12 sličnih izprava, kojih prva dopire u godinu 1027.; drugi razvod od godine 1395., koji opredjeljuje granice Mošćenica i Kolzajima; statut otoka Krka od godine 1388., boljunska kronika od godine 1451. do 1622. U Italiju nalazi se glagoljski slovi pisana oporuka, odašađenja i plovana od godine 1551. a občina barbarska ima dve oporuke plovane Jurja Bedinica od XVI. stoljeća, a u našastru one crkve od god. 1640. spominju se četiri na pergameni pisane ilirske knjige. Slični izprava i oporuka imamo u Lovranu, u Dolini, u Kraju, Mošćenicu itd. (Oest. Ung. Monarchie l. c. str. 241. i 242.), a starje oporuke i izprave po otocima sve su u izvorniku bile pisana glagoljskim slovima i po svuda nalazimo javne bilježnike, koji su izključivo glagoljicu rabili.

Budi samo spomenuto, da obstoji "Libro I. testamenti e scritture di Don Nicolo e Don Zvane Karstini primi parochiani e primi nobili illirici di Lossingradino degli anni 1520", pa "Libro II. testamenti e scritture di Don Zvane Božićević parochiano ultimo di Lossingradino fu illirico nodare 3. priuviplato l' anno 1605. Ivan Božićević bio je u Velikom Lošinju zadnji nodar, koji je pisao glagoljicu, jer nelazimo, da jo blago-pokojne Šerpijansime creški i lošinjski knez Jeronim Zade zabranio bio 1. prosinca 1611. upravitelju bratovština, nastavio u velikom i malom Lošinju čak bilježiti račune glagoljski pod globi od 100 lira. Crkveni matica, pisanih glagoljskim slovima, imamo po svih skoro plovanih biskupiju krčke, a bilo jih i po ostaloj Istri, i još nazalimo kokeudu ulomku takovih matica, kao u Taru, dakle pred vratim grada Poreča; glagoljskih urbacija imamo u sv. Antunu od god. 1548. u sv. Ruku od god. 1603. u Boljuno 1578., 1604. itd. Od spomenika glagoljskih posloja, najstarijega u opatskoj crkvi sv. Lucije u Baski, podignuta početkom XII. stoljeća i spomen ova-

Zvonimir kralja hrvatskoga, imamo ih posavuda u Istri, u objegu grada Trieste, i na Goričkom.

Naši stari glagoljaši po Istri nisu niti poznavali latincu, to su pisali i uredovali izključivo hrvatskim jezikom, pisanim glagoljskim slovima. Tako u spisih kanoničkoga obroda Valerii de Ponte "visitatoris apostolicis" od god. 1647. po Cresu i Lošinju nalazimo podpisane svećeničke seoske plovani glagoljski i vidimo, da im se izrično naznača, da se nače latinskih slova. Tako se podpisao glagoljski plovani velikokoličinski: "Je Dom Matiji Božičević potardil kake zgora" i plovani malobčinski: "Ja Dom Matiji Blagava potvarjujem kake zgora", pa izključivo redom svih njihovi kapelan i ostali mjestni svećenici. U proglašu kanoničkoga obroda od 25. siječnja 1647. uz ostala naredjuje isti "visitator", da se poruci svim svećenikom, da donesu u Cres dotičeno u Osor, i "messale illirico reformato, il breviario, il rituale romano illirico, la doctrina christiana" pa u. pr. za velikokoličinsko plovana opaža, da je donio knjige rođenih, vjenčanih i umrlih te "constitutiones synodales in illiricum versas et quadam decreta localia visitationis 1624"; našastru lošinjskih, košto i ostalih crkva, priklopili glagoljskih slovima, pisani u Brseču, Mošćenicama, Lovranu, Kostvu, Vrpoljima i po otocima, bili su hrvatski kuptoli, koji su izključivo rabili glagoljicu bogoslužju; a Josip Pastrčić, biskup splitski nabrojio je još u 18. stoljeću u porečkoj biskupiji 19 izključiva glagoljskih plovanih. Porečki diocezaniji sabor od god. 1733. imenovan je sedam izpitatelja, koji su imali podučavati i izpitivati sve glagoljane, koji su pristupali k redjenju. Za pameti još danas živućih Krtčanu bilo je svećenika glagoljaša očaćana, koji su služili po raznim plovanjim biskupije Šćitanske i porečke. Ovdje hoćemo samo spomenuti popa Ivana Bogovića, plovana sv. Nadije i popa Jurja Turčića, plovana i kanonika u Brseču, koji je i za svoje posebno i svjeđađnje molitve rabio svoj molitvenik glagoljicom pisani, u kojem ima takodjer pri ruci način za krsiti, odrešiti, prćestiti, način preporučiti dusu umirajućim i razne crkvene bogoslužja. Franjević III. reda, koji su od svoga prvoga značetka u ovih naših stranah gojili u svojih crkvama glagoljicu, te zato nazvani bili "Fratres Illirici" ili "Fratres Slavi"; imali su svoje manastire u sred Istre, pa i na spominjavajuće otoku Krka, u Osoru, Kopru, u Novomgradu (Cittanova) i Vižinadi; rasibili su uve protivštine Kludija Sozomena, biskupu poljskog i Ivanu X., biskupu porečkoga, na temelju opetovanih papinskih povratak i nadalje svoju staru povlast, svoju milu glagoljicu. U Kopru, kako piše lepoticu Maimati (Chronache di Trieste I., str. 214.) oni su u svojoj konventalnoj crkvi sv. Grzgrza, takodjer svako jutro služili staroslovenski i u crkvi sv. Tome na udobnost težaka i zamatića. A Novomgrad (Cittanova) polog nagodbe s biskupom Viktorijem god. 1726. morali su u dan sv. Pelagije, gradskoga odvjetnika, navlasi doći u stolni crkvu, da pripomognu pjevati staroslovenski sv. misu. Kašnjo Ivan Dominik, isto biskup novogradski (Cittanova) u svom govoru, pripravljenom za redovnički zbor ističe trećečeda, držan u istom gradu god. 1783. uživnje zasluge istih riječi: "Voi religiosi Padri due speciali caratteri custodite. Il primo assistere colle confessioni il popolo illirico ed essere così un utilissimo aiuto a noi Pastori... il secondo conservare nella nazione illi nobilissimo privilegio della sacra officia in lingua nostra, privilegio antichissimo itd." Mate Šović, rotjen od otca Cresana u Petrogrovu u kasnije arcidučanom osorski bi po rimskom papi imenovan godine 1742. učiteljem glagoljice na zavodu Urbannovu u Rimu.

Neda se tajiti, da je tekom vremena i osobito ovoga stoljeća, kad je počelo nestajati stari glagoljaš, a mlađi duhovnici bili su usiljovani pohodjati sjemeništu izvan pokrajine, počela malo po malo propadati glagoljica i uvuklo se crkvenim propisima pravne navade, jer svećenici nevjesta starom jeziku i pismu, a svršiv nauke latinskim, iz neznanstva, a kad god žalitova iz licnosti, luhkounnosti i udobnosti poteli su jedini propisivati latinski slovi sve ono, što se na glasita ili pjeva kod sv. mise ili službu božju, a drugi, što je još gore, uvedati u službu božju živući jezik. Otdut razai iztaci tako zvanoza "Schiavetta" po crkvali Širom Istre, od kojih je najznamenitiji onaj crkve sv. Lovreča paženatistička u kotara porečkoma, koj bijase tiskan u Bresticima godine 1665. a i u našastru osorske crkve od god. 1670. spominju se jedan stari "Schiavetta sive Evangelistar". U novije doba, prelazeći estala mješta Istre, rabil su u službi božjoj "člave" pop Gršković, rodom iz Vrbnika a dušobranički u Žbandanju i pop Brusici, kašnje plovani na Poljici, upravljaju Fontani, dakle obujica u porečkoj občini, a za pameti živućih ljudi, obujivali se istim jezikom služba božja i u rovinjskom selu (Villa di Rovigno).

"Nu ipak uza sve potekoće i zaostasne okolnosti našega vremena, obstoji staroslovenska služba božja i glagoljica i dan danas u više crkava naša pokrajine, a ima ih još mnogo i bilo ih do pred tri ili četiri godine još više po cijeloj Istri, gdje se još ono, što je svećenik na glas pjeva, ili moliti, rabilo i rabi staroslovenski ili, i slabe naveze živući hrvatski jezik. Nu svakako i za ova potonja mjestra, gdje svećenik pjeva ili bar odgovara put diečova sv. misce hrvatskim jezikom, očividan je dokaz, da se on, onđe u starije vremena glagoljicu i da još onđe pravno obstoji slavensko bogoslužje, to po tom, da oni, koji inju božiti, da se odstrane crkvenim propisom i duhu crkve protivne, navade, morali bi na stojati, da se onđe upozavati po naredbi Bečkega XIV. "Ex pastorali munere" 15. kolovoza 1754. stari staroslovenski jezik i da svećenici rabe odobreno krajige, tiskane glagoljskih slova i podnosišto, da se onđe u mriji latinska, jer to bi bilo nasilje i znaciću bici priečiti našemu narodu, da rabi povlasticu podjeljuju mu po samoj vrhovnoj glavi rimokatoličke crkve ar. otoci papi i u zadaju vremena ponovno odobrenu po Lavu XIII. poznatom okružnjicom "Grande munus".

Ako se dakle sva do danas današnjega i u našoj "pokrajini" sačuvala u malo ne svih diečovih bogoslužja poraba bilo i same živućega hrvatskoga jezika, to je po sebi jasno i čvrst dokaz o nekadašnjoj svećoboj tako zvanoj glagoljicu liturgiju, jer kako bi se ikad bila uvukla ovaku občinu i občenu poraba živućega jezika, kad nebi bio obstao praecondens pobar glagoljskoga jezika F. St. i godišnja pisa vezelasluži pokojni, krčki biskup Vitezović godine 1858. da je nakano sačuvali biskupiji i u našem dobrostevenu dobro stecenu povlasticu glagoljskoga bogoslužja, gdje se još rabi i povrati ju onđe gdje se uvukla zlostava na voda pjevati u našem živućem jeziku, koji nije crveni jezik. — Crkva u ovom pitanju imala je pred očima jedino vjersko probitike i postavljala je našu narodnost, a našim protivnikom, koji i u vjerskih pitanjih izjavljaju svoje liberalstvo i vlasti države, koja je načelno bez vjere, stvarala nije mnogo, stalo je dočisto vjere, već očvidnoje isču, da unište u nas svaku klicku samovisnosti narodne, te da nas potaličaju i valjda pripremaju za blaženo kraljevstvo, jer već očvidno je, da unište u nas svaku vježbu, uči, da ne mogu u nih milost, kako se ju pisalo i čulo, čak prodani.

Naši neprrijatelji prividno oskoljeni pastirskim listom od 26 studenoga 1887. naših pokrajinskih biskupa sakupljenih u slovenskoj Gorici, počeli su ovih zadnjih godina još više napadati na tu našu u istinu zavidljivu i rukovlju povlasticu i negledaju na okolnost istom pastirskom listu naročito izaknuto, kako niti samim biskupom nije dopušteno ništa u bogoslužju narediti ili mijenjati, već da je to izključivo pravo sv. Stolice, i na činjenicu, da se oni imali pred očima okolnosti i posebne, kako se tuže, odmetničko težnje nekajih izvan naše političke pokrajine, koje se nas netiči i nemogu se nikako na naše krajeve protegnuti.

Nu bilo što bilo, namjera nije naša i nismo pozvani izpitivati rad naših biskupova, već držimo za nužno ovđe maglasiti i da se razbistre pojmovi, ižrično izaknuto, da je krčki biskup presveti g. Feretić izjavio službeno god. 1783. uživnje zasluge istih riječi: "Voi religiosi Padri due speciali caratteri custodite. Il primo assistere colle confessioni il popolo illirico ed essere così un utilissimo aiuto a noi Pastori... il secondo conservare nella nazione illi nobilissimo privilegio della sacra officia in lingua nostra, privilegio antichissimo itd." Mate Šović, rotjen od otca Cresana u Petrogrovu u kasnije arcidučanom osorski bi po rimskom papi imenovan godine 1742. učiteljem glagoljice na zavodu Urbannovu u Rimu.

Što se tiče načinu kršćenja, pričestovanja i u običe dieleštu svetih sakramenta, bogoslužju, pa raznih javnih molitva, te načina preporučiti dušu unirajućim, to mora biti i nam barem toliko dozvoljeno košto i drugim, Niemu (vidi Tholhofer-Handbuch der Liturgik i posticanje njegovog članaka u Široj Quaralschrift od g. 1890), a preko tega još više nam, jer imamo Ritual preveden na svetinsku naš jezik po Isusovcu Kusiću po zapovijedi Urbana VIII. i po sv. zboru "de Propaganda Fide", izdan god. 1637.

Imajući sve ovo pred očima, svatko može uviditi, u koliko su istinti i valjni razlozi na kojih je optovljeno osnivaće o. k. rovinjski okružni sud nekoj svoje odsude, a imenito od 1. svibnja 1889. hr. 90.—1591. ponjekoj potvrđuju zapljenu lista "Il Diritto Croato" radi članka "La liturgia s'ava ed un vescovo croato", i "La liturgia slava a Zara", i kuo da bi bio čak zlosti u pokrajini naši pučenici sa Slaveni, a naročito u našoj, pisati ili zagovarati pravno uvedeni bogoslužbeni staroslovenski jezik; kuo da bi se bili pokrajinski biskupi protivni tobožnjem sadasnjem (?) uvajanjem slavenskoga bogoslužja u primorskih crkvama i svojim spomenutim pastirskim listom straga za zabroniti; kuo da se ne bi protezala na našu pokrajnu povlasticu, dana po vladajućem papi Lavu XIII. Slavenom u obče,

jer da su pokrajinski biskupi, što nit ne spominju, tobio izdali navedeni pastirski list dogovorno sa papinskim nuncijem u Beču; kuo da se potiče na nuposlu prama predstavljenoj crkvenoj oblasti tim, što se zagovara bogoslužje, koje tobio ona nije dopustila (?), da ne bi ujiva u srđe čitatelja priravnost i ljubav prma istom, ili tim, što se uzvisuju biskupi, koji ga pravno zagovaraju, a kuo njegova progone, i oni, koji ga netomljito zapuštaju, kuo da tim, što mi rabimo na starodavnu povlasticu, pomrećujemo mir i među raznul narodnostima ova pokrajina, ili čak prouzročujemo, svakako netomljito protivljuju naši protivnici, ili sablazanju njegojova svakako ličumjerni podle ogovarate. Ako se i nedostava crkvenoga gledišta odobriti sve i svaku pojedinu rječ, koju je u tom predmetu napisao.

"Il Diritto Croato", to svakako nije tačno, pravedno i na zakonu osnovana občina za pisanje na stanje c. k. političkih i svrženih organa, ako ne, da kod "nas moraju" i oblasti sve u jedino talijanskim laktom mjerit i posve u talijanske svrhe rabiti.

Obziron dakle na to, što je staroslovenski crkveni jezik, ili kuko se obično veli glagoljiski bogoslužju, jur od prvoga postanku razrišiti, se, samo po drugih zemljah, nego i po cijeloj Istri, to je tako parobom kroz mnoge vježkova i potvrđami od svete Stolice uzaknjeno pravo hrvatskoga naroda služiti se u crkvi svojim narodnim jezikom;

obziron na to, što je poraba narodnog jezika u crkvi po Dalmaciji, Primorju i Istre, već da sada očuvala dobar dio hrvatskoga naroda za sv. rimokotskiju crkvu;

obziron na to, da se duboko ukoreniti u našem narodu poraba tog jezika u bogoslužju, tako, da se onit neđa dirati i tu pravno stecenu njegovu povlasticu, osim ako ga se hoće vrednjati njegovoj bogoljubnoj eudi i uzdrmati u srđi njegovih iste temelje vjere, koja je u porobu jezika užko skopčana;

obziron na to, da je isti ministar za bogoslužje i nastavu u sjednici zastupničke kuće od 5. studenoga 1891. janu. izjavio, da stvar bogoslužbenoga jezika i u obči uređivanje bogoslužja spada ne mutarno poslove crkve, da se nebi bilo unjestno i zakonito opravdano uticanje državnih oblasti u takovu pitanju, koja spadaju na crkvenu vlast;

obziron na to, što je članom 19. istoga državnoga temeljnog zakonotvarjanja u javnom životu podpuna ravnopravnost svim narodnostima i jezikom, to stoga stvarniči i gledišta zakonito opravdava našemu narodu poraba njegovog jezika u bogoslužju tako, da mu nitko nebi smio priečiti porazu njegovog jezika i u tom graničnjagu životu, pitaju podpisani vis. c. k. vladi:

- 1) Kako opravdava svoje dosadašnje aplikacije na štetu i na zator glagoljice i našega narodnoga jezika u bogoslužju?
- 2) Kako opravdava zapljenu naših glasila u pokrajini kod razmještavanja tih životnih pitanja našeg narodnog obstanka?

3) Jeli voljni visoki c. k. vlada popraviti sa svoje strane svoj dosadašnji neopravdani postupak?

Dr. Fran Volarić, M. Mandić, Dr. Duklja, Dr. Laginja, D. Šarić, Ičko, Fr. Fliegó.

Cim jo zastupnik počeo čitati interpolaciju, počeli su na galeriji kašljati i mrmljati, izlaze i ulaze zastupnici većine Venier, Costantini, Wassermann, Clove, Bečić, Šubić, Lius, De Francesco i Amorosi; ostali zastupnici čeću i razgovaraju; manjina odobrava važnija mješta, interpolaciju sa: "dobro! tako je!" dobito! Vitez Eluščeg pokazuje na vrata galerije, koju se ne prestanom otvaraju a njemu kuo da je studeno; i predočnjnik pozivlje k sobi jednoga pak drugoga sluga, da na vrata vrata i da bolje ugriju poči; vitez Eluščeg izlazi pak so vrati zimskim kaputom; kuo da dobio preosjeđnik natrag interpolaciju riječi: "ovo je cijela razprava, na što mu dovrinkuo dr. Loginja: "vrlo važne"!

Frainina i Jurina
Jur. Dobro jutro, Frane, još te nisan ovo
korlimi vide.

O željeznicici Trst-Poreč

Napisao Dr. Binko Vitezović u Krku.

I.

Vod godine 1887. dobio je grof Walderstein dozvolu od ministarstva trgovine, a može proučiti tlo i ostalo potrebito za gradnju željeznice, koja bi bila iz Trsta preko Kopra, Izole, Fažanske drage, Pišana, Bužan, Grisnjana, Livade, Motovun, Višnjana u Poreč.

Grof Walderstein stupio je u dogovor i uđe radnju sa berlinekom tvrdkom Soenderop i drug. Ova je izasla zastupnika na tice mjesta, da se uvjeri o stanju stvari. Interesovanje obične sastavilo je odbor i uđe u dogovor sa poduzetničkim. Iza tog bi izrađen načrt, sabrani statistički podatci, uđenjan proračun i sve to podaće ministarstvu trgovine.

Odbor pak, koji nije mogao dalje raditi bez pravne pokrajine, obratio se na željeznički sabor molbom:

1. da priznava korist takovo željeznicu;

2. da pokrajina pripomože gradnju iz željezničke zaklade.

U željezničkoj sjednici od 11. studenog 1889. izvještitelj dr. Venator predložio je u tom pogledu sljedeću rezoluciju:

„Željeznički sabor priznaje u načelu, da bi bila od korista za pokrajinu spomenuta željeznicu, to nalaže željezničku odboru, da stupi u dogovor sa tvrdkom, koja imada dozvolu za gradnju i sa ostalim članionicima, koji su u stvari interesirani, da so bolje ustanove uvjeti, pod kojima bi eventualno mogla novčano poduprići pokrajina spomenuto poduzeće.“

Predlog taj, dat na glasovanje, bježao jednoglasno prihvitan. Grad Poreč, koji bi imao od spomenute željeznicu najveću korist dobivati, kao i grad Piran, zanikali su u svoje vrijeme novčanu pripompu za proučavanje ove pruge; na poslu odustali su od to oporbe, te su u naznačenoj željezničkoj sjednici pristali na predlog izvještitelja zastupnici koli Poreča toli Pirana.

II.

Polag proračuna sastavljenia od tvrdke, trošak za izgradnju i gradnju ove oko 110 kilometara dugogradske željeznicu, iznalač bi for. 4,800,000. Od tega odпадa na samu gradnju 4,515,000 for.; na skalarno kamo 170,000 for., na odlomak pruge u Piran 155,000 for., napokon 50,000 for. za nabavu nekajih pokretnih predmeta, koji so imaju načinu u zalihi prije nego se prometu preda željeznicu. Gradnja ove željeznicu stajala bi dakle okolo 47.000 for. po kilometru.

Za polovicu ukupnoga troška imale bi se izdat prioralne zadužnice uz 4½% kamata, a za drugu polovicu troška, prioralne i jednostavne dionice uz 5% kamata.

Računajući, kako je to tvrdka računala, da svaki papir može da se razapćavat po kursu od 75%, to bi nominalna glavica, potrebna za gradnju željeznicu, iznalač 6,520,000 for. Dakle za iznos od 3,260,000 for. imale bi se izdat, po proračunu tvrdke, zadužnico i za istu svetu dionice.

Tvrđka je tražila od istarske pokrajine, da joj ova garantira za sedamdeset godina 4½% kamata na polovicu cijele željeznicu, i to za onu polovicu, za koju bi se izdala prioralna zadužnica. Moralna bi dakle zemlja po onom predlogu garantirati pojedinicom prioralnih zadužnica u imu kamata godišnjim iznosom od 146,000 for. Dokudom željeznicu imali bi se najprije pokriti troškovi potrebiti za promet i udržavanje iste; ostatak, ako bi ga bilo, odpadao bi na platež 4½% kamata na prioralne zadužnice.

To je u bitnosti sadržavala ponuću tvrdku.

Željeznički odbor predao je onaj troškovnik inžinjeru dru. Buzzi-u, da ga pregleda i popravi. On je doista izrazio svoje vještacko mnenje u izvješću od 10. studenog 1891. o svih važnijih pitanjih, i predložio različito izpravku.

Iza tog izvješća tvrdka izjavila je željezničkom odboru, da će se zadovoljiti, ako joj istarska pokrajina garantira 4% kamata na prioralne zadužnice u iznosu od for. 2,800,000, proporučujući željezničkom odboru, da ustanovi dobu za amortizaciju u 35 ili 70 godina.

Buduć je tvrdka prije pitala garantiju za kapital od 8,200,000 for., to je ona enizlala svoj zahtjev u ovom pogledu za 800,000 for. Nu i o toj sveti izrazio so dr. Buzzi u izvješću od 2. svibnja 1891., da polovica troška od 4,260,000 for., kojo je on pronašao i koju je tvrdka prisvojila, ne iznalač po njegovom kursu nominalnim 2,000,000 for., nego samo for. 2,370,000. Glavno finansiranju on naišao izjavio, da će se prioralne zadužnice izdati po kursu od 90%, ako budu ovim garantirane kamate; dionice pak, buduć nisu garantirane, izdat će se po 75%.

Pošto tih dogovora sklopilo se punktacije modju tvrdkom i željeznicu od borom gledo gradnje ove željeznicu, koja punktacije imaju se predložiti željezničkom saboru u Poreču na pretresanje.

III.

Pod naslovom: „Željeznicu Trst-Poreč“, „Naše Sloga“ u br. 47., 48. i 49. g. objelodanula je tri članka, u kojih se razlaže, što se jo do onda učinilo u tom pogledu i kakvo je bilo u imala preuzeti naša pokrajina i pojedino obdine, da se osnova željeznicu sagradi. Spisatelj onih člana raslaže našu se malo redi u prvom članku sadržaj troškovnika sastavljen od tvrdke Soenderop i drug u obziru troška za gradnju željeznicu, vjerojatnoga dohodka i finansijskog, u drugom razjasni popravak onog troškovnika od strane inžiniera Buzzi-a na temelju njegovih izvješća od 10. studenoga 2. svibnja 1891., napokon u trećem objesili sadržaj predloženoga ugovora, ili punktacije. Spisatelj kaže odmah na početku, da istarski željeznički sabor nije bio savran, kako se je govorilo, na sasjedanju mjeseca januara ili februara 1891., u kojemu bi se imalo rješiti pitanje o gradnji ekonomijskog željeznicu Trst-Poreč. On je žalio, da su „medjutim prošli na samo mjesec januar i februar, nego i godina 1891., da se svom krajem prijeđe, dođim željeznicu se jo ujek našla na papiru“. On to žali, jer po njegovom mnenju, ova željeznicu bi se svakako koristila po putu zapadne Istre. Ja sam mislio, da će on barem kojim razlogom podkrepliti ono svoje mnenje. Pošto se radi o putu do srednje zapadne Istre, to sam se odlučio ovo može osvjeđenje na svjetlo iznijeti.

Pitanje, o kojem se radi, je izključivo ekonomijsko; u takovim pitanjima ne smiju mješavati stvar učinak na politiku. Ja du dakle protrešat stvar bez preduze, imajući samo pred očima dobrobit istarskog pudenstva bez razlike narodnosti.

U raznudbi držat će se izpravo, sadržano broju od 3. prosinca prošlo godine „Naše Sloga“, jer mislim, da se ona sudara sa izvornikom i jer neimam pri ruči drugoga izvora.

IV.

Koji god pomjnovi razmatra sadržaj naznačenih punktacija, mora se osvjeđiti, da osim možda stanovnika onih krajeva, po kojih bi imala prolaziti namjenska željeznicu, svu ostalu Istru, ma kojibili narodnosti, moraju dugući svoj glas proti onom ugovoru.

Ja kažem možda; jer kako smo vidili, i sami zastupnici gradova Pirana i Poreča iz početka su se protivili sudjelovanju kod gradnje ove željeznicu.

Da pak ostali stanovnici Istra moraju se oprijeti na gradnji željeznicu, nego onovni ugovora, to svaki, koji ima bitni razum, mora uviditi.

I dolata, po članku I. istog ugovora, pokrajina Istra moralna bi uzeću na se težajem 40 godina garantiju platje godišnjih for. 119.740, u imu kamata od obroka amortizacije nominalnoga iznosa prijoralnih zadužnica for. 2,370,000, počasni od otvorenja prometa željeznicu napred. Ovaj tajrot, sko bi su, načinu bože, punktacije potvrđile, bje bi tegoznji od onoga, kojim se je pokrajina podvrgla zavojljastom razitetnom (Grundentlastung – esonen), i proti komu od svih strana nabo zemlji džide se toliko tužba u prigovora; jer buduće da je sav dug iz naslova: „pristojne odštete“ iznalač for. 1.052.186 sr. vr., to je od ovoga odpalio na pokrajnu for. 526.083 sr. vr., ili 564.208 for. 58 ny. a. vr.

I dolata, po članku I. i X. naznačenih punktacija, interesirano obično pružalo bi na seboj polovicu onih sveta, kojih bi moralna pokrajina platiti pogledom na preuzetu garantiju, i da bi interesirani istarski čestovni odbori težajem 10 godina, podatim godinu dana otkad bude otvorena željeznicu, plaćali željezničkoj istarskoj zakladi stanovite postotku na izvornu pravo ukradun tvrdjene namote; ali imao uvažiti i to, da bi se ipak sama pokrajina obvezala prema poduzećniku za izplatu cijele srose, to bi se moglo dogoditi slično onomu, što se dogodilo kod zemljistveno razitetnog, t. j. da bi pokrajina imala plaćati više dio i onoga duga, koji bi spadao na interesirane občine i na kotarsko čestovno odboro.

Dolata, kako je brojkami dokazano na strani 158 Postanice, koju sam ja lansko godine izdala o mojem zastupničkom djelovanju u razdoblju 1885.–1891., porozvuci su uplatili u čitavoj periodu od 36 godina, koje su prošlo od početka preuzete zemljistvene razitetne do godine 1887., kad je bio držan donidni govor, da će se prioralne zadužnice izdati po kursu od 90%, ako budu ovim garantirane kamate; dionice pak, buduć nisu garantirane, izdat će se po 75%.

a ovaj još nije izplaćen, nego mora da se porozvuci, kako smo kažemo dokazati, plaćati sadržaju točko pirezo (solidzni) možda jo došet godina dulje, nego zakon propisuje, za izplatu istog duga. Iz dotičnih računa proizlazi, da nisu porozvenci nijedno godinu manju od dva struka, u nekojih godinah i trostruku platiči napram obveznikom, koji obveznikom imali su po konanom likvidaciju platiti for. 777.817, dakle for. 251.725 više od porozvika, i to uime „odkupa“ (str. 152. i 153 naznačeno Postanice).

Stavak, da se i odbiju prinesi interesišani obdini i kotarskih čestovnih odbora, ipak bi svatko, koju bi direktno za sebe garantirala pokrajina, još mnogo nadmašila onu svatu, koju je preuzeo na sebe željeznicu Ljubljana–Diceda, po cijeni od samoga troška (al prezzo di costo). Ova željeznicu može se dakti smatrati kao izlazak ili dokončanje željeznicu Rudolfiana na moru. Osim toga, ista željeznicu vodi jedino ratnog luci u Austriji, koja okolnost dakkako nemalo doprinosi oživljivanju prometa na onoj željeznicu.

Željeznicu Trst-Poreč usuprot imala bi biti iz početka posve pomiješne narav; začetak imala bi u Trstu a sredstak u Poreču: bila bi dakis prava „trupina“ (Rumpf-Bahn). Dakako da bi se i ona vremenom spojila sa državnom istarskom željeznicom, buduća u VIII. članku punktacijah tvrdka se je obvezala nastaviti studiju u tu svrhu i u roku jedno godinu dana otkad bi bila otvorena pruga Trst-Poreč, podastrati željezničku odboru diktijen načert, a gradnju izvesti za sljedeće tri godine; ali, no obavirajući se ni na to, da bi pokrajina imala garantirati željeznicu prijataljivim obveznicima u članku I. punktaciju naznačenu svatu, za nepoduprino dovršenu željeznicu, točnjom nazivajući od ositih godina, to se mora ipak promisliti, da apojenjem ove željeznicu sa državnom istarskom, bi pjezin promet štrog, oživio, ali, po mojem mnenju, nobi se nikad u toliko poboljšao, da bi dostigao vjerojatno prometa ove željeznicu.

Druga, a to negativna prednost sastoji u tom, da dočim bi željeznicu Trst-Poreč nastalo natjecanje od strane jedronjaka i parobroda, buduć da bi ova željeznicu većim dijelom prolazila nedaleko od mora i buduće da, kako je poznato pravoz na moru biva joštiniji prama opora na kopiju, željeznicu Trst-Herpelje, državnu željeznicu u Istri, jer prolazi po sredi pokrajine, neimada se bojati takvog takmicanja.

Ove u kratko bilo bi najvažnije točke razvoda u pogledu prometa između naznačenih dviju željeznic; a po mojem skromnom mišljenju, ono su dostatno, da se izreče točniji sud o nezadužnom pitanju. Na tomolu izvješće o upravi c. k. austrijskih državnih željeznic u godini 1890. (Bericht über die Verwaltung der k. österreichischen Staatsbahnen im Geschäftsjahr 1890.), podano po c. k. glavnom upravitelju: istih željeznic, razložiti da najprije, da dokazom svojim tvrdnjom, ekonomično stanje ove željeznicu u godini 1890.

Željeznicu Trst-Herpelje, istarska državna željeznicu imala bi u toj godini dužinu od kilometara 139^{1/2}; način Diceda-Kanfanar-Put: km. 122^{2/3}, Kanfanar-Rovinj: km. 21^{1/3}; Herpelje-Trst: km. 21^{4/5}; Trst-(St. Andrea) S. Saba: km. 4^{3/5}. Petrošilo se jo ovu željeznicu do sredstka godine 1890. forinti 10.785.387. Cilj prihvati prometa u naznačenoj godini sastoji se da bi ova željeznicu prešla u parobrod, buduće da se načinom prometa, točnjom i učinkovitom, ne može učiniti tako da se dobitka učinak u obloži sveti od for. 20.000 na godinu, kojega polovicu imali bi pokroviti pokrajina, a drugu polovicu jedanajst in-toreziranih občina.

U spisu priloženom svojemu izvješću od 2. svibnja 1891. (Nota sulla valutazione del movimento viaggiatori e merci in relazione alla garanzia da assumerse). Dr. Buzzi dolazi iz posve jasnog propriećnog proračunavanja do navedenoga zaključka, pripadajujući u tu svrhu kilometarski promet među istočnim i zapadnim istarskim željeznicama, a to da se ova željeznicu garantira za sljedeća tri godine; ali, no obavirajući se ni na to, da bi pokrajina imala garantirati željeznicu prijataljivim obveznicima, ne može učiniti tako da se dobitka učinak u obloži sveti od 20.000 for. za godinu, točnjom i učinkovitom, ne može učiniti tako da se dobitka učinak u obloži sveti od 20.000 na godinu, kojega polovicu imali bi pokroviti pokrajina, a drugu polovicu jedanajst in-toreziranih občina.

Drug, a to negativna prednost sastoji u tom, da dočim bi željeznicu Trst-Poreč nastalo natjecanje od strane jedronjaka i parobroda, buduće da bi ova željeznicu većim dijelom prolazila nedaleko od mora i buduće da, kako je poznato pravoz na moru biva joštiniji prama opora na kopiju, željeznicu Trst-Herpelje, državnu željeznicu u Istri, jer prolazi po sredi pokrajine, neimada se bojati takvog takmicanja.

Ove u kratko bilo bi najvažnije točke razvoda u pogledu prometa između naznačenih dviju željeznic; a po mojem skromnom mišljenju, ono su dostatno, da se izreče točniji sud o nezadužnom pitanju.

Na tomolu izvješće o upravi c. k. austrijskih državnih željeznic u godini 1890. (Bericht über die Verwaltung der k. österreichischen Staatsbahnen im Geschäftsjahr 1890.), podano po c. k. glavnom upravitelju: istih željeznic, razložiti da najprije, da dokazom svojim tvrdnjom, ekonomično stanje ove željeznicu u godini 1890.

Željeznicu Trst-Herpelje, istarska državna željeznicu imala bi u toj godini dužinu od kilometara 139^{1/2}; način Diceda-Kanfanar-Put: km. 122^{2/3}, Kanfanar-Rovinj: km. 21^{1/3}; Herpelje-Trst: km. 21^{4/5}; Trst-(St. Andrea) S. Saba: km. 4^{3/5}.

Petrošilo se jo ovu željeznicu do sredstka godine 1890. forinti 10.785.387. Cilj prihvati prometa u naznačenoj godini sastoji se da bi ipak sredstvo obveznika, koji je bio manjak u upravi od for. 37.855, ili, stegnut na jedinicu, obrojnik prometa bio je for. 107.40 po sto, t. j. da na svaku stotinu forinta pridrži se jo for. 107.40 razneda, ili drugim rdeči potrošak bio je for. 7.40 po sto vodi od prilaza.

Slijedi preglednica prometne daljnje prihvate, razneda i manjka ove željeznicu u prijašnjih devet godina 1889.–1891. ~

Sravnaci izkaz finansijskog uspjeha na razdoblju godine 1889.–1891. Željeznicu Trst-Herpelje, istarska državna željeznicu.

Godina	Prometna daljina u kilometrima	Prihod	Raznada	Manjek	
				forinti	forinti
1889	100.271	413.114	601.978	88.894	
1890	164.629	349.300	70.459	181.080	
1891	153.550	276.116	89.498	109.702	
1889	149.028	185.005	815.097	109.701	
1890	148.491	268.983	606.747	108.644	
1891	148.491	241.997	420.119	189.015	
1889	140.491	255.020	606.818	124.098	
1890	148.491	180.810	849.693	155.893	
1891	143.491	171.817	847.030	175.818	

Po ovom izkazu prometne daljine željeznicu bila je u godinah 1881.–1895. od km. 143^{1/2}; u godini 1890. spala je na km. 142^{3/4}, poslijek godinice željezničkog pruge Trst-Herpelje i Trst (Sv. Andrija) – Sv. Saba, tako da sada imala km. 159^{1/2}.

